

УДК 330.34

DOI: 10.30857/2786-5398.2022.6.5

Ганна С. Медвідь

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ

СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Існуюча система стратегічного управління не може забезпечити ефективне виконання державно-управлінських функцій, спрямованих на реалізацію довгострокових цілей сталого розвитку регіонів, тому не може повністю усунути накопичені в соціально-економічному розвитку диспропорції та запобігти їх виникненню в майбутньому. Важливим для сталого розвитку регіонів є формування стратегічно-орієнтованої моделі. Мета статті: сформувати стратегічно-орієнтовану модель сталого розвитку регіону. Методи дослідження: загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція, системний підхід і моделювання – для дослідження теоретичних питань формування стратегічно-орієнтованої моделі сталого розвитку регіонів; метод узагальнення – для формування стратегічно-орієнтованої моделі сталого розвитку регіонів. В статті проведено дослідження концептуальних засад формування стратегічно-орієнтованої моделі сталого розвитку регіонів. Розроблено концептуальну стратегічно-орієнтовану модель сталого розвитку регіонів. Сформульовано принципи управління сталим соціально-економічним розвитком на регіональному рівні. Запропоновано напрямки стратегічно-орієнтованого сталого розвитку регіонів. Комплексна стратегія сталого розвитку регіонів на основі стратегічно-орієнтованої моделі базується на ефективному управлінні його соціально-економічним потенціалом, виходячи з логіки «принципи – процес – результати», інтегруючи методи дослідження інституційної економічної теорії та ресурсні методи. Найважливішими очікуваними результатами зазначених заходів є підвищення якості життя населення, підвищення соціально-економічного потенціалу регіону, сталий розвиток усієї регіональної соціально-економічної системи. Подальші дослідження слід присвятити аналізу практики реалізації концепції сталого розвитку регіонів України.

Ключові слова: сталий розвиток; концепція сталого розвитку; навколишнє природне середовище; територіальні громади; соціо-еколого-економічна система регіону.

Hanna S. Medvid

Vadym Hetman Kyiv National University of Economics, Ukraine

FORMATION OF A STRATEGIC-ORIENTED MODEL

OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONS

The current system of strategic management cannot ensure the effective implementation of public administration functions aimed at achieving long-term goals of sustainable development of regions, so it can not completely eliminate the accumulated imbalances in socio-economic development and prevent them in the future. The formation of a strategically oriented model is important for the sustainable development of regions. Objective: To form a strategically oriented model of sustainable development of the region. Research methods: general scientific methods: analysis, synthesis, induction, deduction, systems approach and modeling – to study the theoretical issues of forming a strategically-oriented model of sustainable development of regions; generalization method – for the formation of a strategically oriented model of sustainable development of regions. The article examines the conceptual foundations of the formation of a strategically oriented model of sustainable development of regions. A conceptual strategic-oriented model of sustainable development of regions has been developed. The principles of sustainable socio-economic development management at the regional level are formulated. The directions of

strategically-oriented sustainable development of the regions are offered. The comprehensive strategy for the sustainable development of regions based on a strategic-oriented model is based on the effective management of its socio-economic potential, based on the logic of "principles – process – results", integrating research methods of institutional economic theory and resource methods. The most important expected results of these measures are improving the quality of life of the population, increasing the socio-economic potential of the region, sustainable development of the entire regional socio-economic system. Further research should be devoted to the analysis of the practice of implementing the concept of sustainable development of the regions of Ukraine.

Keywords: *sustainable development; the concept of sustainable development; the natural environment; territorial communities; socio-ecological-economic system of the region.*

Постановка проблеми. У середині 20 століття виникла об'єктивна необхідність зміни парадигми розвитку людства. Основна ідея – забезпечення сталого розвитку соціальної економічної системи. Її потреби зумовлені зростанням економічних та екологічних загроз, пов'язаних із прагненням економічного зростання, надмірним споживанням матеріальних благ і ресурсів, зростанням економічної нерівності між країнами, регіонами, соціальними класами населення, а також стихійними лихами та незворотними процесами навколишнього середовища.

Слід звернути увагу на концепцію сталого розвитку, акцентується увага не тільки на екологічні аспекти, а й на «зелену» економіку. До того ж сталий розвиток – це основа для економічного зростання та задоволення потреб нинішнього покоління, проте не загрожує здатності майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби, тобто має за мету дотримання інклюзії між поколіннями [1].

Органи державної влади керують стратегічним розвитком регіонів, виконуючи державно-розпорядчі функції, спрямовані на реалізацію довгострокових цілей соціально-економічного розвитку, що відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні сталого розвитку соціально-економічної системи. Управління стратегічним сталим розвитком регіонів в сучасних умовах має особливу роль і значення. Існуюча система стратегічного управління не може забезпечити ефективне виконання державно-управлінських функцій, спрямованих на реалізацію довгострокових цілей сталого розвитку регіонів, тому не може повністю усунути накопичені в соціально-економічному розвитку диспропорції та запобігти їх виникненню в майбутньому. У зв'язку з цим відсутність високопродуктивних робочих місць веде до зменшення зайнятості та зростання безробіття. Недостатнє фінансування соціальних об'єктів призводить до зниження якості надання послуг населенню. Зношеність комунальної інфраструктури може призвести до аварій та небезпеки для життя та здоров'я людей. Погіршення якості доріг та автомобілізації може привести до заторів та втрати часу на дорозі, а неефективність громадського транспорту може змусити людей користуватися власним транспортом, що призводить до забруднення навколишнього середовища.

Питання забезпечення сталого розвитку є стратегічним. Стратегії сталого розвитку мають базуватися на системному підході та забезпечувати інтеграцію екологічних, економічних, соціальних та інституційних компонентів, в тому числі у розрізі регіонів. Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що формування стратегічно-орієнтованої моделі є важливим для сталого розвитку регіонів України.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Концептуальне обґрунтування сталого соціально-економічного розвитку регіонів є одним із провідних напрямків сучасної теорії та практики регіональної економіки присвячені наукові праці таких відомих українських вчених як: Т.М. Кришталь, В.М. Бондаренко, О.Г. Підвальна [2], М.А. Хвесик, І.К. Бистряков, Л.В. Левковська, В.В. Пилипів [3], Б. Данилишин, М. Долішній, О. Другов,

Т. Заяць, В. Кистанов, Н. Копилов [4], О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк [5], О.В. Ольшанська, М.О. Хмелевський [6] та ін.

В.С. Дяченко [7] ідентифікує особливості механізмів забезпечення сталого розвитку регіонів. Дослідженням державного управління інноваційним розвитком, за рахунок системного підходу займається О.І. Ляшевська [8].

У своїх працях С.І. Богуславська формулює «основні напрямки стратегії ресурсного забезпечення, що базується на самовідтворення ресурсів і передбачає активні дії з саморозвитку економіки і організаційно-економічних відносин в регіонах» [9]. А І.М. Семененко визначає «можливість застосування інститутів для культивування та поширення в усіх сферах діяльності концепції сталого розвитку» [10].

Слід зазначити, що Л.В. Оліфіренко розглядає «основні положення концепції сталого регіонального розвитку, окреслено цілі та завдання розвитку в контексті державної регіональної політики» [11]. А визначенням проблеми у сфері сталого економічного розвитку міст і регіонів та обґрунтовує значимість розробки стратегічного плану розвитку міста досліджує Т.М. Громова [12].

Також, І.О. Іртищева [13] розкриває стратегічні імперативи сталого розвитку регіону в трансформаційних умовах.

З.В. Герасимчук зазначає, що «сталій розвиток регіону, це процес постійного перетворення якісних та кількісних характеристик регіональної соціо-еколого-економічної системи, спрямованого на досягнення динамічної рівноваги між суспільством, економікою та довкіллям, що забезпечує при цьому добробут нинішніх та майбутніх поколінь» [18]. Щодо методологічного підходу оцінки сталого розвитку регіонів на основі загального індексу сталості, то Ю.О. Коваленко визначає «фактори та напрями інноваційної політики в контексті розвитку соціо-еколого-економічної системи регіону» [14].

Стаття Т.М. Качали [15] присвячена визначенню структури та технологій організаційно-економічного механізму впровадження регіональної політики сталого розвитку.

У своїй праці К.Є. Бабенко визначає, що «територіальний розвиток є інструментом забезпечення ефективного та сталого соціально-економічного розвитку країни» [17].

Б.А. Карпінський, І.М. Васильків, А.Б. Шевців, О.Б. Карпінська сформуливали «модель сталого розвитку економіки (модель Карпінського-Божка) та запропонували збалансований (знаннєво-природний) імператив до формування сталого розвитку економіки» [19], який дає змогу визначати напрямки його досягнення з економіко-інноваційних позицій.

Невирішені частини дослідження. Незважаючи та глибинні дослідження, низка питань, пов'язаних з визначенням структури та формуванням стратегічно-орієнтованої моделі регіонального сталого розвитку, реалізацією та модернізацією його потенціалу потребують подальшого вивчення.

Мета дослідження. Сформулювати стратегічно-орієнтовану модель сталого розвитку регіону, яка враховуватиме особливості та потенціал кожного конкретного регіону, з метою забезпечення його стійкого та збалансованого розвитку з урахуванням соціальних, економічних, екологічних та культурних аспектів.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. У сучасному світі регіони, як територіальні одиниці, виступають важливими компонентами сталого розвитку. Регіони є осередками економічної активності, соціального прогресу та збереження природних ресурсів, вони впливають на життя місцевого населення та мають значний вплив на загальний розвиток країни. Однак, існує ряд викликів, з якими стикаються регіони, і ці виклики стають все складнішими, вимагаючи комплексного та інтегрованого підходу до їх розвитку.

Сталість розвитку регіонів вимагає забезпечення гармонійного поєднання економічного зростання, соціального розвитку та збереження природних ресурсів. Це означає, що економічна активність в регіоні повинна здійснюватись в рамках сталого розвитку, де забезпечується економічна ефективність, соціальна справедливість та екологічна рівновага, а це є важливою метою управління збалансованим регіональним розвитком.

Управління збалансованим регіональним розвитком має базуватися на чітко сформульованій регіональній політиці, через реалізацію регіональних стратегій, концепцій, планів та підпланів розвитку регіонів та визначення ефективних сфер діяльності. Стратегія є основним елементом, що визначає орієнтири розробки та реалізації необхідних цілей за умов збалансованості та стабільності регіональної соціально-економічної системи. Стратегія сталого розвитку регіону є комплексом заходів, спрямованих на досягнення довгострокових цілей соціально-економічного розвитку країни з урахуванням розумного внеску регіону у вирішення тих завдань, що визначається реальними передумовами обмеження його розвитку. Стійке зростання економіки регіону в основному базується на підвищенні рівня інновацій. При цьому сталий розвиток передбачає, що цивілізація не знищить навколишню природу, а навпаки, врахує закономірності свого розвитку та впливаючі з цього обмеження та заборони.

Стратегія сталого розвитку регіону має передбачати довгостроковий розвиток в рамках загальної стратегії країни, спрямованої на підвищення рівня та якості життя населення, переведення економіки на фундамент інноваційного розвитку без шкоди для навколишнього середовища. Довгострокове бачення сталого розвитку регіону, його місія та роль у соціально-економічному розвитку України дозволяють визначити основні цілі та пріоритети подальшого розвитку кожного регіону та врахувати їх у процесі розвитку. Стратегія визначає завдання кожного регіону щодо розвитку людського та економічного потенціалу, промислової та соціальної інфраструктури, вирішення екологічних проблем.

Крім того, керівні принципи, визначені в рамках Стратегії сталого розвитку, включають принципи відповідального управління, прозорості, участі громадян, гендерної рівності, захисту прав людини, співпраці та партнерства. Ці принципи сприяють побудові суспільства, яке є стійким, справедливим та інклюзивним.

Для реалізації Стратегії необхідно дотримуватися керівних принципів, 17 глобальних Цілей сталого розвитку та 169 завдань Порядку денного. Стратегія встановлює цілісну систему стратегічних та операційних цілей переходу до інтегрованого економічного, соціального та екологічного розвитку країни до 2030 року [20].

Сталий розвиток полягає у вирішенні проблем населення на регіональному рівні та досягненні збалансованості соціально-економічного та екологічного розвитку з метою поліпшення умов проживання населення в регіоні, а також на основі раціонального використання загального ресурсного потенціалу регіону, включаючи регіональні географічні характеристики, а також пов'язані з регіоном економічні, інфраструктурні, промислові особливості та потенціал окремих міст.

Застосування концепції сталого розвитку має на меті забезпечення гармонійного розвитку суспільства, економіки та природного середовища.

У економічній сфері концепція сталого розвитку застосовується для створення ефективних та стійких економічних систем, які забезпечують стабільний економічний розвиток, збереження природних ресурсів та захисту екологічної рівноваги.

У соціальній сфері концепція сталого розвитку застосовується для забезпечення сталого соціального розвитку та підвищення якості життя населення, зокрема шляхом забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг.

У сфері екології концепція сталого розвитку застосовується для збереження біорізноманітності, зменшення впливу людської діяльності на природне середовище та забезпечення сталого використання природних ресурсів.

У сфері науки та технологій концепція сталого розвитку застосовується для створення нових технологій та інновацій, які сприятимуть сталому розвитку та зменшенню негативного впливу на довкілля.

Крім того, концепція сталого розвитку застосовується у різних галузях політики, включаючи міжнародну політику, національну політику, регіональну та місцеву політику, зокрема для формування та реалізації стратегій розвитку, законодавчих та регуляторних актів, а також для вирішення конкретних проблем, пов'язаних з економічним, соціальним та екологічним розвитком.

Концепція сталого розвитку є дуже важливою для забезпечення сталого розвитку суспільства. Вона має на меті забезпечити баланс між економічним розвитком, соціальними потребами та захистом природного середовища. Реалізація цієї концепції може сприяти підвищенню ефективності використання природних ресурсів, зменшенню відходів та забруднення довкілля, підвищенню якості життя людей та забезпеченню сталого економічного розвитку.

У світі вже багато країн та компаній використовують концепцію сталого розвитку для реалізації своїх стратегій розвитку. Для цього вони використовують різні інструменти, такі як екологічні стандарти, сертифікацію продукції, захист довкілля, соціально-відповідальність бізнесу та інші.

Однак, на жаль, не всі країни та компанії дотримуються концепції сталого розвитку, що призводить до негативного впливу на природне середовище та загроз до сталого розвитку суспільства в цілому. Тому дуже важливо забезпечити широке застосування концепції сталого розвитку в усіх сферах діяльності та підвищити свідомість населення щодо необхідності збереження природи та забезпечення сталого розвитку.

Реалізація концепції сталого розвитку вимагає багатьох різних заходів і дій в різних галузях та на різних рівнях – від індивідуального до глобального.

Концепція сталого розвитку поєднує в собі характеристики інституційної економічної теорії та ресурсних методів, що дозволяє забезпечити більш ефективне управління регіонами та досягнення сталого розвитку.

Ресурсний підхід в цій концепції полягає в тому, що регіон вважається основною стратегічною змінною, а ресурси, які він має, є ключовими факторами його сталого розвитку. Такий підхід дозволяє зосередитися на забезпеченні оптимального використання ресурсів регіону, що забезпечить досягнення стратегічних цілей.

Управління регіональною економічною та соціальною політикою відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку регіонів. Інструменти такого управління повинні сприяти сталому розвитку регіонів, забезпечуючи економічну стійкість та соціальну забезпеченість населення. Важливим елементом є також участь громадськості та інших зацікавлених сторін у процесі прийняття рішень, що забезпечує більш широку участь у формуванні стратегії сталого розвитку та збільшує шанси на успішну її реалізацію.

Отже, ресурсний підхід в концепції сталого розвитку доповнює інституційну економічну теорію, що дозволяє забезпечити більш ефективне управління регіонами та досягнення сталого розвитку.

В рамках концепції сталого розвитку регіону на основі стратегічно-орієнтованої моделі важливо розуміти, що для досягнення загального добробуту необхідно враховувати інституційні аспекти економіки. Регіональний менеджмент повинен визнавати, що головним пріоритетом є реалізація загального добробуту, а не лише збільшення власного прибутку.

Для досягнення цієї мети використовуються інструменти планування, переважно стратегічні, з метою регіонального соціального розвитку. Таким чином, концепція сталого розвитку вимагає комплексної роботи на різних рівнях, включаючи індивідуальний, організаційний та глобальний рівні, з використанням різноманітних інструментів, щоб забезпечити ефективну і стійку реалізацію цієї концепції.

Процес формування стратегії сталого розвитку регіону на основі стратегічно-орієнтованої моделі відповідно до логіки стратегічного планування повинен включати етапи постановки цілей, аналізу середовища, розробки сценаріїв, вибору та конкретизації стратегій.

На першому етапі формування стратегії сталого розвитку регіону на основі стратегічно-орієнтованої моделі визначаються (коригуються) цілі сталого розвитку кожного регіону на основі концепцій та досліджень довгострокового соціально-економічного розвитку України.

Другий етап – аналіз зовнішнього середовища та конкурентних переваг регіонального розвитку. Аналіз зовнішнього середовища регіонального розвитку включає виявлення та дослідження:

- 1) економічних, технічних, соціальних і політичних факторів, що впливають на сталий розвиток регіону;
- 2) споживачів та постачальників ресурсів, продуктів і послуг, конкуренції та посередників на території, що відносяться до певного регіону.

Аналіз конкурентних переваг регіону також включає оцінку його природно-ресурсного, трудового, виробничого, інфраструктурного, інституційного та фінансового потенціалу.

Третій етап – проведення SWOT-аналізу: визначення переваг та недоліків регіону, можливості розвитку та загроз зовнішньому середовищу, а також методи використання можливостей та мінімізації загроз.

Четвертий етап – формулювання основних стратегічних сценаріїв регіонального сталого розвитку, аналіз та оцінка стратегічних альтернатив, вибір базових стратегій.

П'ятий, заключний етап – конкретизація базової стратегії сталого розвитку регіону за трьома основними напрямками, зокрема формування:

- 1) стратегії розвитку пріоритетного напрямку управління регіоном;
- 2) функціональної стратегії регіонального розвитку;
- 3) стратегії сталого розвитку обласних міст.

Стратегія сталого розвитку в регіоні реалізується на основі стратегічного планування, прогнозування та цільових механізмів регулювання соціально-економічного розвитку України та її суб'єктів. При формуванні регіональної стратегії сталого розвитку необхідно враховувати:

- організацію та економічний механізм регіонального управління;
- збалансований підхід до використання природних ресурсів, що передбачає забезпечення їх сталого використання та збереження природного середовища;
- пріоритетні напрями діяльності щодо реалізації регіональної економічної політики, що відображають глобальну тенденцію вдосконалення регіонального управління: глобалізацію, рівень інтеграції країни, створення регіональної структури компаній, регіональну товарну логістику, управління регіональною мережею, регіональну віртуалізацію економіки, розвиток підприємництва та підтримка малих та середніх підприємств, залучення інвестицій, розвиток інноваційних технологій, розвиток туризму та інших секторів економіки;
- на основі використання диверсифікованих результатів статистичного аналізу, постійний моніторинг реалізації основних стратегічних заходів.

Одним із інструментів реалізації концептуально-стратегічно орієнтованої моделі сталого розвитку регіону є моніторинг середньострокового плану соціально-економічного розвитку регіону, планів розвитку районів та міст, інвестиційних проектів та заходів, що здійснюються в регіоні, з метою реалізації плану. Важливим елементом процесу формування та реалізації концепції реалізації сталого розвитку регіону на основі стратегічно-орієнтованої моделі є формування ресурсів, інституцій та організаційного забезпечення планів і проектів, що реалізуються в її рамках.

Послідовність формування стратегічно-орієнтованої моделі сталого розвитку регіону можна представити у вигляді алгоритму, що дозволяє досягти поставлених цілей за допомогою механізмів забезпечення сталого розвитку (організації, закони, установи, фінансово-економічні, інформаційно-комунікаційні, соціальні партнерства). У реальній практиці вони використовуються при розробці та реалізації цільових планів та супутніх проектів за основними напрямками сталого розвитку кожного регіону. Зміст комплексної стратегії сталого розвитку регіону на основі ефективного управління її соціально-економічним потенціалом ілюструє концептуальна модель на рис. 1.

Джерело: розроблено автором.

Рис. 1. Стратегічно-орієнтована модель сталого розвитку регіону

Модель відображає логіку процесу сталого розвитку регіону, а також принципи, зміст та основні результати формування та реалізації соціально-економічного потенціалу регіону як основи його сталого розвитку. Автором сформульовано принципи управління сталим соціально-економічним розвитком на регіональному рівні:

- соціальна спрямованість управління;
- системний підхід до управління соціально-економічним розвитком регіону;
- стратегічний напрямок управління;

- ефективність управління.

Ці принципи є ключовими у формуванні комплексної стратегії сталого розвитку регіону на основі стратегічно-орієнтованої моделі. Соціальна спрямованість управління передбачає врахування і задоволення потреб та інтересів різних соціальних груп населення, а також забезпечення їхньої участі у процесах прийняття рішень. Системний підхід передбачає розгляд регіону як комплексної системи, в якій взаємодіють різні економічні, соціальні, екологічні та інші аспекти. Стратегічний напрямок управління передбачає визначення довгострокових цілей та завдань, які повинні бути досягнуті в процесі сталого розвитку регіону. Важливо забезпечити відповідність цілей та завдань потребам та можливостям регіону, а також забезпечити їхню реалізацію з урахуванням принципів ефективності управління.

Принципи соціальної спрямованості, системного підходу та ефективності управління дають змогу сформулювати наукові методи формування механізму управління сталим розвитком регіону та побудови ключових стейкхолдерів – регіональних державних органів, взаємовідносин між бізнес-спільнотою, громадськими об'єднаннями та населенням території. Керівний принцип стратегічного управління спрямований на те, щоб цілі регіонального механізму управління сталим розвитком відповідали довгостроковим пріоритетам розвитку території. Побудова концепції за принципом інструкції може підтвердити її зміст, сформувати еталон процесу оцінювання, конкретизувати результат концептуалізації.

Використання стратегічно-орієнтованої моделі дозволяє створити комплексну стратегію сталого розвитку регіону, яка враховує різноманітні аспекти розвитку та принципи управління на різних рівнях. Для досягнення успіху необхідно забезпечити участь громадськості та експертного середовища в процесі формування та реалізації стратегії, а також забезпечити системне моніторингове та оціночне забезпечення її реалізації.

Сталий розвиток регіону передбачає перетворення наявного соціально-економічного потенціалу території в перспективний, забезпечення необхідних умов для досягнення якості життя населення, що відповідає вимогам регіональної стратегії. Процес трансформації можна виразити у вигляді низки заходів, під час яких створюються та реалізуються необхідні передумови для ефективного використання наявного потенціалу території та розвитку його до перспективного потенціального рівня. Сталий розвиток регіону передбачає, що наявний соціально-економічний потенціал регіону визначає рівень розвитку регіону та статус-кво економічної та соціальної сфер, перетворює його на перспективний регіон. Можливість його майбутнього функціонування та розвитку забезпечує необхідні умови для підвищення якості життя населення, що відповідає вимогам регіональної стратегії. Процес трансформації можна виразити у вигляді низки заходів, під час яких створюються та реалізуються необхідні передумови для ефективного використання наявного потенціалу території та розвитку його до перспективного потенціального рівня. Для того, щоб описати суть процесу, модель втілює технологію, процес, процедуру та операцію. Стратегія також передбачає удосконалення механізму формування та реалізації загальнодержавного цільового плану, розвиток державно-приватного партнерства, підвищення ефективності надання фінансової підтримки підприємствам, підвищення якості управління бюджетом та мобілізацію фінансів для стимулювання розвитку регіонів.

Тільки тоді, коли країна проводить ефективну регіональну політику та поєднує інтереси країни та регіону, вона може забезпечити сталий розвиток регіону. Конкурентоспроможність регіону є основним напрямком регіонального розвитку, це не стільки доступність ресурсів, скільки ефективно їх використання. Конкурентоспроможність регіону формується певною цілеспрямованою та активною політикою, яка забезпечує:

привабливість інвестицій в регіон, раціональне використання ресурсів, удосконалення технологічної та транспортної інфраструктури, розвиток фінансових механізмів, підвищення рівня та якості знань тощо.

В індикаторах та системі індикаторів для оцінки рівня сталого розвитку однакове значення надається всім чотирьом сферам: економіці, інноваціям, суспільству та довкіллю, оскільки недооцінка будь-якої сфери не відповідає концепції сталого розвитку функціонування регіону в економічній, соціальній та екологічній сферах. У системі цінностей сучасного економічного середовища елементи інноваційного розвитку епохи «шостого технологічного устрою» діють так само, як і чисті економічні елементи, від успіху яких в соціальній та екологічній сферах залежить конкурентоспроможність та адаптованість кожного регіону до зовнішніх викликів. Екологічний та соціальний розвиток не можна виміряти одним показником. Існуючі статистичні показники не можуть повністю відображати екологічні умови. Йдеться про потенційну природу екологічного та соціального розвитку як будь-якого складного явища чи процесу. Створення системи показників екологічного та соціального розвитку потребує чіткої концепції регіонального екологічного та соціального розвитку.

Щоб реалізувати стратегії сталого розвитку регіонів уряди повинні забезпечити розвиток ефективних механізмів управління та координації діяльності різних секторів, включаючи громадськість та приватний сектор. Для цього необхідно впроваджувати нові підходи до планування та управління розвитком регіонів, такі як партнерство між державними органами, громадськістю та приватним сектором. Тому, зокрема, можливі такі пропозиції:

- 1) коригувати існуючі форми і методи організаційно-управлінських впливів регіональних органів влади на вирішення екологічних та соціальних проблем у регіонах;
- 2) розширити повноваження регіональної влади щодо співпраці на прикордонних територіях та територіях, які мають спільні інтереси з іншими країнами щодо захисту вододілів, що протікають через їх території; зосередити увагу на озелененні всіх сфер життя;
- 3) забезпечити підвищення ролі ринкових механізмів у покращенні екологічних умов;
- 4) приділяти більше уваги екологічній культурі та культурі інновацій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, стратегічно-орієнтована модель сталого розвитку регіону базується на ефективному управлінні його соціально-економічним потенціалом, виходячи з логіки «принципи – процес – результати», інтегруючи методи дослідження інституційної економічної теорії та ресурсні методи. Найважливішими очікуваними результатами зазначених заходів є підвищення якості життя населення, підвищення соціально-економічного потенціалу регіону, сталий розвиток усієї регіональної соціально-економічної системи. Сталий розвиток країни та її регіонів значною мірою залежить від її становища у світовому господарстві та взаємодії з іншими країнами, у тому числі від розвитку науки, техніки та інновацій. Для забезпечення ефективності такого співробітництва від учасників вимагається активне залучення до інноваційного процесу. У контексті регіональних інновацій та розвитку держава відіграє важливу роль у подоланні різного роду перешкод (фінансових, організаційних), щоб учасники процесу могли повноцінно проявити себе.

Подальші дослідження слід присвятити аналізу практики реалізації концепції сталого розвитку регіонів України.

References

Література

1. Petrivskyi, O., Medvid, H. (2022). Financial inclusion as a factor in the transformation of financial inclusion as a factor in the transformation

- markets in the context of sustainable development. *Three Seas Economic Journal*, No. 3(1), P. 145–152.
2. Kryshstal, T. M., Bondarenko, V. M., Pidvalna, O. H. (2019). Stalyi sotsialno-ekonomichnyi rozvytok rehionu: problemy, tsili, zavdannia [Sustainable socio-economic development of the region: problems, goals, tasks]. *Problems and prospects of ensuring stable socio-economic development = Problemy ta perspektyvy zabezpechennia stabilnoho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku: Zb. nauk. pr. Don. derzh. un-tu upravlinnia (Mariupol). Seriya: Ekonomika*, Vol. XIX, Iss. 309, P. 6–13 [in Ukrainian].
3. Khvesyk, M. A., Bystriakov, I. K., Levkovska, L. V., Pylypiv, V. V. (2012). Stalyi rozvytok: svitohliadna ideolohiia maibutnoho: monohrafiia [Sustainable development: worldview ideology of the future: monograph]. Kyiv: Vyd-vo DU In-tu ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku NAN Ukrainy [in Ukrainian].
4. Danylyshyn, B., Dolishnii, M., Druhov, O., Zaiats, T., Kystanov, V., Kopylov, N. (2019). Problemy rehionalnoho rozvytku ta shliakhy yikh vyrishennia [Problems of regional development and ways to solve them]. *Biudzhethna detsentralizatsiia ta yii vplyv na rehionalnyi rozvytok v Ukraini = Budget decentralization and its impact on regional development in Ukraine*. 72 p. [in Ukrainian].
5. Novikova, O. F., Amosha, O. I., Antoniuk, V. P. (2012). Stalyi rozvytok promyslovoho rehionu: sotsialni aspekty: monohrafiia [Sustainable development of the industrial region: social aspects: monograph]. Donetsk: NAN Ukrainy, In-t ekonomiky prom-sti. 534 p. [in Ukrainian].
6. Olshanska, O. V., Khmelevskiy, M. O. (2021). Rehionalno-systemna orhanizatsiia ekonomiky yak chynnyk realizatsii tsilei staloho rozvytku [Regional and systemic organization of the economy as a factor in realizing the goals of sustainable development]. *Imperatyvy ekonomichnoho zrostannia v konteksti realizatsii hlobalnykh tsilei staloho rozvytku = Imperatives of economic growth in the context of the implementation of global goals of sustainable development*, P. 17–21 [in Ukrainian].
7. Dyachenko, V. S. (2019). Osoblyvosti mekhanizmu zabezpechennia staloho rozvytku rehioniv [Features of the mechanism of sustainable development of financial markets in the context of sustainable development. *Three Seas Economic Journal*. 2022. № 3 (1). P. 145–152.
2. Кришталь Т. М., Бондаренко В. М., Підвальна О. Г. Сталий соціально-економічний розвиток регіону: проблеми, цілі, завдання. *Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку: збірник наук. пр. Дон. держ. ун-ту управління (Маріуполь). Серія: Економіка*. 2019. Т. XIX, Вип. 309. С. 6–13.
3. Хвесик М. А., Бистряков І. К., Левковська Л. В., Пилипів В. В. Сталий розвиток: світоглядна ідеологія майбутнього: монографія. К.: Вид-во ДУ Ін-ту економіки природокористування та сталого розвитку НАН України, 2012.
4. Данилишин Б., Долішній М., Другов О., Заяць Т., Кистанов В., Копилов Н. Проблеми регіонального розвитку та шляхи їх вирішення. *Бюджетна децентралізація та її вплив на регіональний розвиток в Україні*. 2019. 72 р.
5. Новікова О. Ф., Амоша О. І., Антонюк В. П. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: монографія. Донецьк: НАН України, Ін-т економіки пром-сті, 2012. 534 с.
6. Ольшанська О. В., Хмелевський М. О. Регіонально-системна організація економіки як чинник реалізації цілей сталого розвитку. *Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку*. 2021. С. 17–21.
7. Дяченко В. С. Особливості механізму забезпечення сталого розвитку регіонів. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 1.

- regions]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu = Economic Bulletin of Donbass*, No. 1, P. 90–93 [in Ukrainian].
8. Lyashevskaya, O. I. (2019). Derzhavne upravlinnia innovatsiynym rozvytkom staloho rozvytku rehioniv [State management of innovative development of sustainable development of regions]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy = Bulletin of the National University of Civil Defense of Ukraine*, Vol. 1, P. 288–293 [in Ukrainian].
9. Boguslavskaya, S. I. (2019). Stratehiia resursnoho zabezpechennia staloho rozvytku rehionu [Strategy of resource provision of sustainable development of the region]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho = Scientific notes of Tavriya National University named after V.I. Vernadsky*, Vol. 30 (69), № 5 (1), P. 154–158 [in Ukrainian].
10. Semenenko, I. M. (2019). Instytutsiine zabezpechennia staloho rozvytku rehionu: sutnist i struktura [Institutional support of sustainable development of the region: essence and structure]. *Ekonomika. Finansy. Pravo = Economy. Finances. Right*, № 8 (1), P. 26–30 [in Ukrainian].
11. Olifirenko, L. (2019). Indykatory zabezpechennia staloho rozvytku rehioniv Ukrainy [Indicators of sustainable development of the regions of Ukraine]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia = Problems and prospects of economics and management*, № 4, P. 265–277 [in Ukrainian].
12. Gromova, T. M. (2020). Stalyi ekonomichnyi rozvytok mist i rehioniv: problemy ta perspektyvy [Sustainable economic development of cities and regions: problems and prospects]. *Ekonomichnyi prostir = Economic space*, № 156, P. 15–19 [in Ukrainian].
13. Irtysheva, I. O. (2020). Stratehichni imperatyvy staloho rozvytku rehionu v transformatsiynikh umovakh [Strategic imperatives of sustainable development of the region in transformational conditions]. *Visnyk KhNAU = Bulletin of KhNAU*, № 1, P. 392–404 [in Ukrainian].
14. Kovalenko, Yu. O. (2020). Pidkhody shchodo otsinky staloho rozvytku rehioniv na osnovi sotsio-ekoloho-ekonomichnykh pokaznykiv [Approaches to the assessment of sustainable development of regions on the basis of socio-ecological and economic indicators]. *Menedzher = Manager*, № 3, P. 45–55 [in Ukrainian].
- С. 90–93.
8. Ляшевська О. І. Державне управління інноваційним розвитком сталого розвитку регіонів. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. 2019. Вип. 1. С. 288–293.
9. Богуславська С. І. Стратегія ресурсного забезпечення сталого розвитку регіону. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2019. Т. 30 (69), № 5 (1). С. 154–158.
10. Семененко І. М. Інституційне забезпечення сталого розвитку регіону: сутність і структура. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 8 (1). С. 26–30.
11. Оліфіренко Л. Індикатори забезпечення сталого розвитку регіонів України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 4. С. 265–277.
12. Громова Т. М. Сталий економічний розвиток міст і регіонів: проблеми та перспективи. *Економічний простір*. 2020. № 156. С. 15–19.
13. Іртищева І. О. Стратегічні імперативи сталого розвитку регіону в трансформаційних умовах. *Вісник ХНАУ*. 2020. № 1. С. 392–404.
14. Коваленко Ю. О. Підходи щодо оцінки сталого розвитку регіонів на основі соціо-еколого-економічних показників. *Менеджер*. 2020. № 3. С. 45–55.

Ukrainian].

15. Kachala, T. M. (2021). Struktura ta tekhnologii orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu vprovadzhennia rehionalnoi polityky staloho rozvytku [Structure and technologies of organizational and economic mechanism of implementation of regional policy of sustainable development]. *Vcheni zapysky univertsytetu "KROK" = Scientific notes of KROK University*, Iss. 1, P. 10–21 [in Ukrainian].

16. Boguslavskya, S. I. (2021). Transformatsiia rehionalnoho menedzhmentu v umovakh hlobalizatsii dlia zabezpechennia staloho rozvytku rehioniv Ukrainy [Transformation of regional management in the conditions of globalization for maintenance of sustainable development of regions of Ukraine]. *Biznes Inform = Business Inform*, № 4, P. 90–97 [in Ukrainian].

17. Babenko, K. (2020). SWOT-analiz terytorii yak peredumova formuvannia stratehichnoho bachennia ii ekonomichnoho rozvytku [SWOT-analysis of the territory as a prerequisite for the strategic vision formation of its economic development]. *Ekonomika ta derzhava = Economy and the state*, Vol. 6, P. 126–130. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.6.126 [in Ukrainian].

18. Gerasymchuk, Z. V. (2008). Regionalna polityka staloho rozvytku: teoriya, metodologija, praktuka: monografija [Regional policy of sustainable development: theory, methodology, practice: monograph]. Lutsk: Nadstyrja. 528 p. [in Ukrainian].

19. Karpinsky, B., Vasylykiv, I., Karpinska, O., Shevtsiv, A. (2016). Model staloho rozvytku ekonomiky: formuvannia i porivnialna dynamika zmin. Ch. II [Model of sustainable economic development: formation and comparative dynamics of change. Part II]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy = Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, No. 26 (2), P. 7–21. <https://doi.org/10.15421/40260201> [in Ukrainian].

20. Pro tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019 № 722/2019 [On the goals of sustainable development of Ukraine for the period up to 2030: Decree of the President of Ukraine dated September 30, 2019 No. 722/2019]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019> [in Ukrainian].

15. Качала Т. М. Структура та технології організаційно-економічного механізму впровадження регіональної політики сталого розвитку. *Вчені записки університету "КРОК"*. 2021. Вип. 1. С. 10–21.

16. Богуславська С. І. Трансформація регіонального менеджменту в умовах глобалізації для забезпечення сталого розвитку регіонів України. *Бізнес Інформ*. 2021. № 4. С. 90–97.

17. Бабенко К. Є. SWOT-аналіз території як передумова формування стратегічного бачення її економічного розвитку. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 126–130. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.6.126.

18. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика: монографія. Луцьк: Надстир'я, 2008. 528 с.

19. Карпінський Б. А., Васильків І. М., Карпінська О. Б., Шевців А. Б. Модель сталого розвитку економіки: формування і порівняльна динаміка змін. Ч. II. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. № 26(2). С. 7–21. <https://doi.org/10.15421/40260201>.

20. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019>.